

v nich velmi malý pokrok. Sbory se tu vlastně ještě ani nevytvořily. Kolem samého Crucigera se scházelo jen několik šlechticů a zemanů. Jinak si obyvatelstvo svého působiště nezískal. Kněží mládenčí, které měl po bratrském způsobu u sebe vychovávat, ho neposlouchali. Lid nechápal smysl bratrských závazků a kněží sami, jako Řehoř Pauli, nedovedli je svým církevníkům správně vyložit. B. Izrael neměl, zdá se, ani dosti trpělivosti s těmi, kdo se při dobré vůli nesnadno probírali počátečními potížemi, danými již tím, že chtěli na celé farnosti rozšířit bratrské řády, vyrostlé ve sborech výběrových.

Bratři hleděli především k úkolům, které s sebou nutně nese vnitřní budování církve v pečlivé sborové práci. Nebyli nakloněni ani připraveni k takové akci, jakou měli reformovaní Poláci nadále na mysli: organisovat stoupence reformace k cílům církevněpolitickým a prosadit na zemském sněmu reformaci shora v celé zemi, vnitřně k tomu nepřipravené. Ponechali reformovaným volnost, aby se po poučení rozhlíželi i jinde. Není divu, že se Malopolané obrátili do Švýcar, odkud již prve přijímali podněty. Psali ještě r. 1555 do Ženevy *Lismaninovi*, aby přišel a polskou církev — jak byla naděje, v dohodě s králem — reformoval. Lismanin slíbil vyhovět a chystal se do Polska, shromažďuje zároveň od švýcarských theologů doporučující a povzbuzující listy. Týkaly se i Kozminecké unie; celkem ji schvalovaly. Když však Lismanin r. 1556 do Polska přijel, král se k němu nehlásil, takže zůstal odkázán na ochranu svých šlechtických přátel. Jeho působením zesílel švýcarský směr v malopolské církvi. Unie s Jednotou neměla tím být dotčena, ubylo však ochoty dát se od Bratří věst.

Tato tendence vzrostla, když se ještě r. 1556 do Polska na volání svých krajanů vrátil muž významem Lismanina daleko převyšující, proslulý již organisátor reformovaných církví *Jan Łaski*. Łaski [1499—1560] pocházel z vysoké polské šlechty. Měl příbuzné na nejvyšších místech v úřadech i v církvi. Od r. 1521 byl knězem. Na cestách se dostal do styku s reformací a r. 1542 vstoupil do reformované církve. Působil pak v cizině, kde žil již od r. 1539. Ustavil církve ve východním Frisku, pak vedl cizinecký sbor v Londýně, měl vliv na uspořádání církevních věcí

v Anglii. Do Anglie se uchýlil z Německa, protože se nechťel podřídit interimu, jenž po šmalkaldské válce spoutal evangelickou církev v Německu [1548]. Z Londýna musil prchnout před perzekucí, kterou proti evangelické církvi zahájila Marie Tudorovna [1553]. Se svým sborem pak bloudil po mnoha místech; luterští je nechťeli jakožto kalvinisty přijmout. A přece byl Łaski při svém kalvinismu hotov k dohodě s luterskými, podobně jako na luterské straně hleděl ke kalvinistům Melanchthon. S takovými plány přicházel domů, pravda již tělesně vyčerpan předchozími námahami a utrpením. Polskými reformovanými byl přijat, „jako by k nim svatý Petr s nebe stoupil“, právě když byli shromážděni kolem B. Izraele, jehož vliv nyní ve srovnání s vlivem muže právem tak váženého nutně ustoupil do pozadí.

Lismanin a nyní i Łaski oceňovali spojení s Bratry jako velmi užitečnou pomoc v počátcích reformované církve polské a chtěli i nadále udržet úzký vztah k nim. Ale tento svazek neměl jim bránit v užším ještě vztahu k reformaci ženevské, která jim byla vzorem nejbližším, na polské půdě pak chtěl Łaski dospět *k unii, která by sjednotila evangelíky vůbec*. Otevřený kalvinismus by nebyl přijat polskými luterány; a podle zpráv, které se šířily tou dobou, klonil se nyní král k Augustaně. Zamýšlel tedy Łaski získat evangelické církve polské pro toto vyznání, ovšem ve znění uzpůsobeném od Melanchthona r. 1540 [t. zv. Variata], které vyhovovalo i kalvinistům. Calvin i Melanchthon měli být pozváni do Polska, aby jejich vlivem bylo dosaženo cíle: vytvoření národní polské církve na této věroučné základně.

Když tedy nyní Malopolané měli vlastního vůdce, Bratři nebyli neochotni stáhnout se zpět. Plánům Łaského kynula ovšem naděje jen, když Bratři nezůstanou stranou od společné akce. V očích Bratří to znamenalo spoléhat na politické úspěchy; jejich programem bylo spolehout na ochranu Boží. Z jeho vůle Jednota vznikla, jeho chce sprostně poslouchat a setrvat při vlastní konfesi, tolikrát již od reformátorů schválené. Tak vyzněl *synod*, svolaný ze všech zemí, kde měla Jednota sbory, do *Sležan* r. 1557 [D 183—185]. Polští velmoži bratrští, kteří do Sležan přijeli, mezi nimi Jakub z Ostrorogu i Jan Krotowski, podřídili se hlasu